

penso hæc habet sub n. 39: vir et mulier Trajectenses timentes impedimentum a parentibus, cum ad vicinam urbem Aquisgranam se contulissent et ibi aliquandiu morati matrimonium contraxissent, S. Congregatio consulta super validitate censuit, exprimendum tempus quo contrahentes Aquisgranæ manserunt; quod si fuerit saltem unius mensis dandam esse decisionem pro validitate. Natalis Alexander in Theol. dogmatica et morali, l. 2, de matr., c., II, a. 2, reg. 6, animadvertit ad acquirendum quasi-domicilium oportere ut contrahentes, antequam matrimonium celebrent, tanto tempore eo in loco ubi copulantur, fuerint commorati, ut ibidem cogniti jam sint atque perspecti. Dubitari autem posset num ad quasi-domicilium acquirendum matrimonii causa uti diximus, non solum requiratur præcedens habitatio; verum etiam subsequens ad aliquod temporis spatium. Verum cum observaverimus subsequentem habitationem ab iis auctoribus qui hanc tractarunt materiam, tanquam magni momenti adminiculum reputari ut novum domicilium quæsitum dicatur, nihil vero de illa præscriptum fuisse a Concilii Congregatione in adducta paulo ante definitione penes Fagnanum, nolimus hac de re quidquam novi decernere.

Parochi delegatio. Sacra Congregatio Concilii penes Barbosam (*De off. et potest. Episc.*, alleg. 52) censuit matrimonium contractum coram Sacerdote extraneo, qui habet licentiam a proprio contrahentium Parocho, sed ignorat se illam habere, esse invalidum; ubi enim expressa licentia requiritur quæ rationem donationis induit, illa semper præcedere debet, notificari et acceptari. — Licentia assistenti data *præmissis denuntiationibus*, obtinet suum effectum et valet, etsi denuntiationes fuerint omissæ; quia concessio censetur conformis juri, ex quo matrimonium etiam [sine illis] valide celebratur: excipe nisi licentia sit absolute et expresse ligata illi conditioni.

Delegatus a Parocho valide assistit, etsi metu vel dolo licentiam obtinuerit; at si, re adhuc integra, revocata fuit data facultas, et revocatio ipsi delegato fuerit notificata, non quidem per simplicem rumorem; sed vel per ipsum delegantem vel ejus litteram aut nuntium, tunc nequit amplius valide matrimonium celebrari a tali Sacerdote (l. LXXVII, ff. *de offic. præs.*; et c. XIII *de procurat.*) S. C. C. in *Tricaricens.*, 27 junii 1755, declaravit validum matrimonium celebratum a delegato, cui a Parocho fuit revocata licentia ante celebrationem, quæ quidem revocatio fuerat quidem ipsi delegato denuntiata a Parocho; non tamen ipsis sponsis, quibus nota erat facultas tali Sacerdoti matrimonii generatim assistendi tributa. Attamen hanc resolutionem explicant non quidem de matrimonii validitate in se considerati, sed de ejus tantum validitate in ordine ad proles legitimitatem: et revera de

hoc erat quæstio; nam contendebatur filios a tali matrimonio procreatos non esse legitimos, utpote a matrimonio nullo, quamvis unus sponsorum esset in bona fide. Responsio fuit, matrimonium illud validum esse; et sane receptum est, ut matrimonium etsi nullum in se, habetur uti validum quoad legitimationem prolis, si saltem una contrahentium pars fuerit in bona fide, cum nupta fuit. — V. Ferraris, *Biblioth. Can.*, etc., v^o Matrimonium, Impedimenta (in additionibus). — Helfert, *Intorno alla influenza del domicilio, sulla giurisdizione ecclesiastica*. Darmstad 1855. — Schulte, *Manuale del diritto matrimoniale cattolico secondo il diritto ecclesiastico comune e il diritto particolare austriaco, prussiano, francese, etc.*, Milano 1858. — *Analecta juris Pontificii*, an. 1857. — Liberius a Jesu, *Dissertat.*, Appendix.

692. *Quid (dices) si Parochus mitteret alicui assistendi licentiam, sed antequam delegatus licentiam acceperit, Parochus moriatur?* R. Si Parochus per nuntium a se electum licentiam mitteret Sacerdoti, et interea ipse Parochus moriatur, antequam Sacerdos licentiam acceperit, si hic mortem illam ignorans matrimonio assistit, probabilius invalide assistit, cum tunc licentiam nequeat amplius acceptare; nam quando recipit nuntium, mittentis voluntas per mortem extincta est.

Si autem nuntius fuisset ab ipso delegando Sacerdote missus, utrum Sacerdos valide assistat matrimonio etiam post mortem Parochi, alii affirmant; nam statim ac licentia assistendi fuit acceptata a nuntio, censetur acceptata a Sacerdote, cum nuntius ejus personam gerat; et semel acceptata, non amplius expirat, neque morte concedentis, cum sit gratia, seu quasi-donatio jam facta. — Sed aliis contrarium videtur, nam esto quod iste Sacerdos valide assistat ante notitiam concessæ sibi licentiæ habitam a nuntio, si adhuc Parochus vivit; sed aliter est si Parochus, quando assistit, jam mortuus fuerit. Ratio quia hæc delegatio debet potius dici gratia facienda, seu facultas concessa in favorem alterius, quæ utique expirat morte concedentis, re adhuc integra; ad modum quo facultas alicui Sacerdoti concessa absolvendi aliquam determinatam personam, re integra, expirat concedentis morte. Adde: quia hæc delegatio non est concessio alicujus veræ jurisdictionis: nam Parochus hic agit tantum personam testis qualificati: hanc porro personam delegatus repræsentat; at repræsentari non potest qui jam defunctus est. Quare delegationem hanc volunt potius esse comparandam mandato alicui dato, v. g., de suscipiendo puero e sacro fonte nomine alterius: quod quidem mandatum expirat morte mandantis. V. Bonacina, Suarez, Alasia; et Lugo, *Responsa Moralia*, dub. 55. — Liguori, *Op. Mor.*, l. III, n. 728.

(Q) Page 609.

693. Clarissimus Perrone elenchum contexit omnium accuratissimum locorum, in quibus decretum Tridentinum de matrimoniis clandestinis publicatum fuit (usque ad annum 1858); quem quidem nos summarie hic ponimus.

1. In EUROPA publicatum fuit, in Italia universa ac Insulis adjacentibus; in Gallis ut constat ex Pontificum decretis: in Hispaniis; in Lusitania; in Polonia; in Archiducatu Austriaco et provinciis annexis; in Silesia superiori et inferiori; in Bohemia; in Moravia; in Hungaria, si aliquas excipias regiones juxta aliquos; in Moldavia, sed tantum inter catholicos; in Valachia, sed tantum in Ecclesiis catholicorum, nec forsan in omnibus: Ulmiæ, in electoratu Coloniensi, Moguntino, ac Trevirensi; in Monasteriensi diocesi; in ducatu Cliviensi; in Bavaria, saltem in primitivo ducatu; in Franconia; in Palatinatu Neoburgico; in ducatu Limburgi, Harlemi ac Mosæ trajectinæ; in Hollandia, Zelandia, Frisia et federatis provinciis, Belgio: in ducatu Luxemburgi, in urbe Genevensi, in insula Tine; et in toto Archipelago in ecclesiis catholicis; Constantinopoli et suburbio Peræ, in ecclesiis catholicis; in pluribus Hiberniæ diocesis; in aliquibus imperii Russiaci provinciis; demum apud Ruthenos.

Non fuit publicatum in Anglia, in Scotia, ac nonnullis Hiberniæ provinciis; in Borussia proprie sumpta; in Pomerania, Saxonia, Suecia, Argentorati; in plerisque Helvetiæ provinciis; in Dania, Norvegia; in regionibus schismaticorum et hæreticorum sub ditione Turcica aut Persica, aliorumque infidelium. — Dubium est an fuerit publicatum: Bremæ in circulo Sassoniæ inferioris; in Valachia; in Bulgaria, præcipue in diocesi Sophiæ. — Loca tandem in quibus non constat an illud decretum fuerit publicatum, servatur tamen ab immemorabili (in quibus proinde valida quidem sunt connubia sive a schismaticis aut hæreticis inter se, sive mixta, non servata Tridentini forma; at invalida si ita celebrentur inter catholicos) sunt Transylvania, præcipue diocesis Fogarats nunc a Pio IX erecta in archidiocesium Alba Juliæ nuncupatæ; Bulgaria; Valachia, nominatim vero Bukarest.

2. In ASIA publicatum est in Indiis orientalibus; et Indiis et nominatim in Archidiocesi Goana; in ora Malabarica, in Pondicerii vicariatu, et universa ora Coromandelica; Calcutiæ; in regno Bombay; in pluribus imperii Sinensis provinciis; in Tunchino orientali; in Japonia, Batavia, Georgia; in Locis Terræ sanctæ, in ecclesiis Latinorum; Smyrne in Natolia. — Non fuit autem promulgatum in vi-

cariatu Sutchuensi, saltem usque ad annum 1805; in non paucis imperii sinensis provinciis; in regionibus orientalibus generatim vero sub ditione turcica et persica. — Tandem dubium est, an fuerit publicatum in Syria, in insula Cypri, et sub aliquo respectu in ora Malabarica.

3. In AFRICA; non ita constat. Videtur decretum publicatum Tripoli in Barbaria seu Mauritania; Juliæ Cæsareæ, seu Algeri. — Non habet vigorem in Abyssinia.

4. In AMERICA publicatum fuit in regionibus olim sub Hispanis et Lusitanis; Curaçao, nominatim in Mexico; in insula SS. Trinitatis; in Canada; in Florida, in Lovisiana, in urbe Detroitensi; in urbe et diocesi Quebecensi, saltem ex parte. — Non fuit publicatum in diocesi Baltimorensi. — Dubium viget, an publicatum in universa diocesi Detroitensi Mechingan; in California superiore; in diocesi ac provincia Quebecensi in Canada superiore.

694. Quæres: Declaratio Benedicti XIV data de matrimoniis Hollandiæ vi cujus hodie ipsa valent, etsi non servata Tridentini forma celebrata, ad quænam loca fuit extensa? R. Extensa fuit Uratislaviæ anno 1765; Ulmiæ 1774; Poloniæ ab anno 1780, quo fuit Russiaco imperio unita; Ducatu Cliviensi 1795; civitati Maestric 1836; Constantinopoli et ejus suburbiis 1769; Hiberniæ 1725; Rhenanis provinciis sub Borussia 1850; Regno Russiaco ac Poloniæ 1844; Mosæ Trajectanæ ad parvum S. Petri suburbium in vicariatu Limbergi 1844; Pondicerii 1835; Georgiæ 1845; oræ Coromandelicæ 1851; Japoniæ 1625; oræ Malabaricæ olim sub Hollandia 1765; Bombay 1761; provinciis Canada 1765; Curaçao 1851; insulæ SS. Trinitatis 1825; Lovisianæ et Floridae 1851.

Adest etiam peculiare temperamentum quoad Bavariam ex quadam Instruct. data ab Apostolica Sede, 12 sept. 1854; et quoad Hungariam ex Instruct. data 30 apr. 1841, ut videre est penes Perrone, De matrimonio christiano, l. II, sect. I, c. VI.

(R) Page 617.

695. Si dies festi sibi ipsis proxime et immediate succederent, licet non ex necessitate, quia jam Concilii lex impleretur: at ex ipso legis fine, ex consensu Doctorum ac particularibus Synodis (ut ex Synodo Novariensi, p. 151), unius saltem diei intervallum inter singulas denuntiationes interponi deberet. Item Novariensis Synodus (p. 154) statuit, ut matrimonium non celebretur eodem die, quo postrema denuntiatio facta est; excepto si amplius non possit celebrari ob tempus

feriatum quod statim currit; sed eo in casu monendus populus de celebratione eadem die faciendâ.

Etiâ in *Festis suppressis* denuntiatio fieri potest; si tamen ob populi concursum videatur satis servari ratio ac finis Concilii; nam festa suppressa habentur tanquam de præcepto quoad ecclesiasticas functiones. — En novum responsum:

« Episcopus Pinaroliensis humiliter Eminentissimis Vestris hanc exhibet quæstionem. Cum nonnulli inter Parochos suæ Diocesis admittant, nonnulli vero renuant denuntiationes facere, tam pro matrimoniis, ac promotionibus ad Sacros Ordines, quam pro ceteris hujusmodi ab Ecclesia præscriptis in festis, quæ nomine suppressorum, juxta ultimum SS. Papæ Nostri Pii IX Decretum ad Subalpinos designantur: quid inveniendum?

« Die 7 aprilis 1862. — *Sacra Congregatio Eminentissimorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum respondet, propositas denuntiationes fieri posse enuntiationis diebus festis suppressis: curandum tamen, ut hæ expleantur tempore Divini Officii, quo frequentior fidelium numerus in Ecclesia adesse solet.* — P. Card. Caterini Præf. »

Undenam præceptum denuntiationem peragendi sumpserit initium aperit Benedictus XIV, Epistola *Paucis ab hinc*: « Odo de Soliaco vigilantissimus parisiensis antistes qui vixit sub initium sæculi XIII promulganda statuit in suâ Dioceseos parocciis matrimonia priusquam inirentur, ut scilicet hoc pacto dignosci posset, num inter contrahentes impedimentum nullum subesset; atque inde denuntiationum manavit exordium, quæ tunc *Bannum* noncupatæ fuerunt. A Diocesi Parisiensi mos iste laudabilis ad alias quoque per Galliam permeavit, uti colligitur ex Rescripto Innocentii III ad Episcopum Belvacensem in cap. *Cum in tua de spons. et matr.* Idem Innocentius in Concilio Lateranensi IV ad universam Ecclesiam ejusmodi denuntiationum morem propagavit, ut videre est in cap. *Cum inhibito de clandest. despons.*, atque sacra Tridentina Synodus, sess. xxiv, *De regl. matr.*, c. 1, Lateranensis Concilii vestigiis inhærens id ipsum præcepit. »

(S) Page 628.

696. Quoad dispensationes, quæ a Sede apostolica postulantiur, plura notamus: ab ipso initio nulla ad matrimonium dabatur dispensatio: *Nulla tunc* (ait Christianus Lupus) *etiam regia vel augusta, licet in sexto duntaxat aut septimo affinitatis gradu, vel ignoranter contracta, longe minus contrahenda matrimonia dispensabantur;*

sed cuncta dirimebantur juxta vigorem canonum. Primus ut vulgo traditur, sæculo XII, dispensavit Innocentius III cum rege Othone IV in quinto consanguinitatis gradu, ad quem tunc extendebatur cognatio; at nonnisi difficulter, maxima impellente causa, et *ea lege, ut duo amplissima monasteria Olho fundaret, omneque imperium largis elemosynis et ferventibus orationibus istud ecclesiasticæ disciplinæ vulnus compensaret* (vid. Christianus Lupus, *ad can. 11, Conc. Rem.*, p. 3). — Diximus ut vulgo traditur; nam ex accuratiori historiciæ studio sun qui contendunt longe ante illam ætatem exempla dispensationum reperiri; et afferunt S. Gregorium M. qui sæculo VI exeunte ad S. Augustini Angliæ Apostoli preces indulsit Anglis recens conversis, ut permanerent in conjugii quæ ante susceptam fidem contraxerunt in tertio consanguinitatis gradu (*Epist. LXIV, lib. XI*).

In ipso autem temporis processu, quod erat vulnus legis evasit hominum medicina. Quoad hæc dispensationes vid. Benedictus XIV, tum *Bulla Pastor Bonus*; tum Const. *Gravissimum Ecclesiæ*; et ejus *Institutio* 87 per totum. — Pyrrus Corradus, *Præcis dispensationum Apostolicarum*. Amyden, *Tractatus de officio et jurisdictione Datarii*. — Rosa, *De dispensationibus*. — De Justis, *De dispensationibus matrimonialibus*. Parmæ. — Marcus Leo, *Præcis ad litteras Pœnitentiarii*. — Petra, *De S. Pœnitentiaria apostolica*. Notandum est nullam ordinariè expediti dispensationem diebus dominicis aliisque diebus festivis; neque per duos menses vacationum in autumnum, neque per tres hebdomades a Nativitate Domini Nostri Jesu Christi incipientes; neque per tres hebdomades ante Quadragesimam; neque per duas hebdomades in Pascha, duas in Pentecoste et duas in festo sancti Petri.

697. Pro dispensationibus matrimonialibus aliisque gratiis a S. Sede obtinendis duo maxime tribunalia Romæ constituta sunt, nempe Dataria et Pœnitentiaria; illa pro rebus in foro externo, ista præcipue pro foro interno et conscientia.

Primo *Dataria*: Datarii munus excelsius cunctis censetur, licet ejus officium per obitum Pontificis cesset (sic dictus quia datam apponit gratiis Pontificiis, diem designat quo emanantur, etc.). Datarius dicitur organum mentis et vocis Papæ, quia quæ Papa agit, medio ipsius agit; si tamen sit Cardinalis qui hoc munus exercent, tunc non amplius Datarius, sed Prodatarius se inscribit. Vid. Constitutio Benedicti XIV *Gravissimum*, 26 nov. 1745. — Secundo *Pœnitentiaria*: cujus plurimæ sunt facultates ex *Bulla Pastor bonus*; quas quidem præcipuas recenset Liguori (*Homo Apost.*, l. IX, n. 148), et quas præstat ut Confessarius sciat, ut ita, adveniente necessitate, ad illam recurrere valeat. Nempe præter facultates quas habet quoad matrimonia sive contrahenda sive jam contracta, Pœnitentiaria absolvit pro utroque foro ab

omnibus casibus et censuris reservatis; absolvit hæreticos occultos; dispensat in occultis irregularitatibus et inhabilitatibus; dispensat cum homicidis, cum male promotis, cum occulte simoniace ordinatis; convalidat titulos Beneficiorum, si res occulta; condonat, componit, et etiam partem debiti incerti remittit; relaxat juramenta, vota simplicia dispensando commutat; divinum Officium commutando dispensat; concedit Regularibus transitum ad mitiorem Religionem, nonnullis exceptis; concedit Monialibus Confessarium, etc. Demum in citata Bulla confirmantur omnia privilegia et indulta S. Pœnitentiariæ concessa etiam vivæ vocis oraculo ab omnibus Pontificibus. Vacante autem Sede apostolica, ipsa facultatem habet in foro conscientiæ etiam in casibus, in quibus vivente Pontifice, non habebat; attamen cum reincidentia, si nempe ad novum Pontificem dispensati non se præsentent. — V. *Institutiones canonicæ, civiles et criminales cum recentiori Praxi R. Curix*; Romæ. 1759; auctore Petro Ant. Danieli. — Bouix, *De Curia Romana*, pars II. — Ferraris, *Pœnitentiaria Apostolica*.

Sed aliquando circa nonnullos conscientiæ casus sacra Pœnitentiaria interrogata respondet: *Orator rem deferat ad Ordinarium et ejus judicio se dirigat*. Quid hæc verba importent anno 1857 ipsa Pœnitentiaria interrogata, respondit: « Quand la S. Pénitencerie répond aux suppliques, *rem deferat ad ordinarium et ejus judicio se dirigat*, ce n'est pas une permission qu'elle accorde, mais elle confie simplement le requérant à l'Ordinaire, qui, s'il peut prononcer sur le cas, agit conformément à sa prudence particulière; s'il n'est pas compétent et qu'il croie néanmoins devoir favoriser la demande, il l'appuie auprès du tribunal duquel elle ressortit; s'il ne croit pas devoir l'appuyer, il décide ce que de droit. »

698. Stylus romanæ Curix ita se habet, ut litteræ dispensationis committantur pro executione vel Ordinario seu Episcopo, vel ejus Vicario generali. Si Episcopus sit delegatus, ejus Vicarius non potest se ingerere in dispensatione, nisi specialiter ab ipso subdelegetur: et idem currit e converso, si sit delegatus Vicarius; quia in causis delegatis Episcopus et Vicarius non faciunt unum tribunal. Atque ita res se habet sistendo in generalibus juris regulis; attamen ex hodierna praxi obtinet doctrina Piasæcii, *Praxis Episcopalis*, et Sbrozzi *De Vicario generali*, et aliorum (quam etiam innuit S. Alphonsus, *Op. Mor.*, l. VII, n. 224): nempe si litteræ dispensatoriæ in delegando utuntur verbo *Episcopo* vel *Diacesano*, delegatur solus Episcopus vel successor in Episcopatu; sub hoc enim nomine, rigore, in causis delegatis soli Episcopi et Archiepiscopi veniunt, non alii etsi habentes ordinariam jurisdictionem, ideoque non veniunt eorum Vicarii generales. Poterunt tamen Episcopi generatim loquendo suos Vicarios subdelegare de vice

in vice; nam executorem Litterarum apostolicarum uti delegatum Principis posse subdelegare indubium est, ut multis probat Sanchez, *De matrimonio*. Diximus *generatim loquendo*, etenim excipe si in delegatione sit electa industria personæ, uti esset (prout habet Monacelli cum Graffio), si electio sit facta ratione confidentiæ, si conscientia oneretur et nomen delegati exprimatur, si præstatio consilii requiritur in certo actu ad certum tempus, si mandatur negotium non determinatum, si delegatus esset datus ad partis instantiam, si gravia et ardua mandantur, denique si agatur de re et controversia, quæ ingenium et hominis peritiam exposcat: tunc nec poterit Episcopus subdelegare, nec potest hanc causam cognoscere ejus successor. Diximus *de vice in vice*; adeo ut (ait Sporelli) nequeat ab initio Episcopus deputare Vicarium generalem ad omnes causas in futurum sibi delegandas: sed duntaxat potest singularum delegationem, illi specialiter subdelegare; neque enim potest alteri committere quod nondum sibi neque actu neque habitu commissum est, ut cum aliis docet Garcias. — Patet autem quod subdelegatus Vicarius non potest alterum iterum subdelegare. Quod porro diximus de Episcopo, idem valet de Vicario, si ipse delegatur; ipse solus cognoscere potest causam sibi commissam, vel ejus successor in Vicariatu, non autem illius Episcopus, nisi ab ipso Vicario subdelegetur, ut supra dictum est.

Si vero Litteræ utuntur verbo: *Committimus Ordinario*, tunc non tantum Episcopo, sed etiam ejus Vicario generali competit illas exequi; nam sub nomine *Ordinarii* veniunt illi omnes, qui habent jurisdictionem ordinariam. Unde tum æquali jure potest dispensationem exequi sive Episcopus sive Vicarius, alium etiam ad illam subdelegando. Ita Genuensis, Gratianus, Guttier, etc. Vicarius, inquit, censetur quasi Ordinarius, cum habeat delegationem ad universitatem causarum: et hac ratione deducunt Vicarium Generalem posse certe exequi ea omnia, quæ Tridentinum committit exequenda Ordinario. — V. Ferraris, *vº Executor Litterarum Apostolicarum*.

(T) Page 629.

699. Abbreviationes quæ in litteris S. Pœnitentiariæ reperiuntur.

Archiepus. . .	Achiepiscopus.	Autte.	Auctoritate.
Air.	Aliter.	Cartlis. . . .	Cardinalis.
Als.	Alias.	Canice. . . .	Canonicæ.
Alsoluo. . . .	Absolutio.	Gen.	Censuris.
Aplica. . . .	Apostolica.	Circumpeoni. .	Circumspectioni.
Appbatis. . .	Approbatis.	Xpus.	Christus.

Confesone. . . .	Confessione.	Nullus. . . .	Nullatenus.
Confesori. . . .	Confessori.	Ordio. . . .	Ordinario.
Coione. . . .	Communione.	Ordinaoni. . . .	Ordinationi.
Conscia. . . .	Conscientiæ.	Pp.	Papa.
Constituonibus.	Constitutionibus.	Pr.	Pater.
Discreoni. . . .	Discretioni.	Pontus.	Pontificatus.
Dispensao. . . .	Dispensatio.	Ptus.	Præfatus.
Dnus.	Dominus.	Ptur.	Præfertur.
Ecclæ.	Ecclesiæ.	Pntium.	Præsentium.
Effus.	Effectus.	Pbter.	Presbyter.
Exit.	Existit.	Pœnia.	Pœnitentia.
Ecclis.	Ecclesiasticis.	Poe.	Posse.
Epus.	Episcopus.	Pror.	Procurator.
Excoe.	Excommunicatione.	Qtnus.	Quatenus.
Fr.	Frater.	Qmlbt.	Quomodolibet.
Frum.	Fratrum.	Qd.	Quod.
Gnali.	Generali.	Relari.	Regulari.
Humoi.	Hujusmodi.	Relione.	Religione.
Humiler.	Humiliter.	Roma.	Romana.
Infraptum. . . .	Infrascriptum.	Sntæ vel stæ. . . .	Sanctæ.
Irregulte. . . .	Irregularitate.	Saluri.	Salutari.
Igr.	Igitur.	Sentia.	Sententia.
Intropta.	Introscripta.	Spealr.	Specialiter.
Lia.	Licentia.	Supplionibus. . . .	Supplicationibus.
Ltima.	Legitima.	Spualibus. . . .	Spiritualibus.
Lræ.	Litteræ.	Tn.	Tamen.
Lite.	Licite.	Tm.	Tantum.
Mrimonium. . . .	Matrimonium.	Thia, vel theolia. . .	Theologia.
Magro.	Magistro.	Tli.	Tituli.
Mitaone.	Miseratione.	Venebli.	Venerabili.
Mir.	Misericordia.	Vræ.	Vestræ.

NOTA : qui Litteras Apostolicas falsificat, aliquid addendo, detrahendo, mutando, incurrit illico in excommunicationem reservatam ex Bulla *Cænæ*. Litteræ autem apostolicæ propriæ dicuntur illæ, quæ expediuntur nomine Papæ; non igitur tales sunt habendæ Litteræ SS. Congregationum Cardinalium aut Pœnitentiariæ, quæ expediuntur nomine potius commissariorum. At Julius III anno 1550 Constitutioni *Rationi congruit* tulit ipso facto excommunicationem reservatam in illum qui impedit executionem Litterarum S. Pœnitentiariæ. V. Bonacina, *De censuris in partic.* — Suarez, *De excommunicatione Papæ reservatæ*, disp. 21, sect. 2, n. 46. — Ferraris, v^{is} *Falsum, Litteræ Apostolicæ*.

(U) Page 632.

700. Taxa, quæ pro dispensatione exigitur solet appellari *componeuda*, quia illa componitur atque proportionatur ad varias tum personæ, tum impedimenti, tum causarum circumstantias. Quod si oratores sint vere pauperes ac miserabiles, vel gratis, solutis expensis; vel parum solvendo proportionatim ad gradus relaxationem dispensatio conceditur, ut fit cum ea tribuitur *in forma pauperum*. Pauperes non censentur, qui parentes habent divites; item ambo sponsi pauperes sint oportet et paupertas testium depositione probanda est. Quinam autem proprie habeantur ut pauperes, audiendus Bouvier: *Ex declaratione a Rectoribus apostolicæ Datarie anno 1841 data, ii reputandi sunt pauperes, quorum fortuna valorem circiter 3000 francorum non excedit; ii vero, quorum fortuna 10,000 francorum valorem non excedit, dicuntur fere pauperes*. Et Gousset: « On ne regarde comme pauvres que ceux qui sont réduits à vivre de leur travail et de leur industrie. C'est ainsi qu'ils sont représentés dans la supplique: *Oratores pauperes et miserabiles existunt, et ex labore et industria sua tantum vivunt*. Toutefois il ne faut pas prendre trop à la rigueur les mots *pauperes et miserabiles*. On met au nombre des pauvres même ceux qui ont quelque revenu, lorsque ce revenu n'est pas suffisant pour les faire subsister et soutenir les charges du mariage sans leur travail et leur industrie. » Item neque sunt pauperes quibus pinguis certo jam est delata hæreditas. — Ceterum ad omnem tollendam anxietatem, securius erit verum fortunæ statum exponere, ut passim fit.

Olim pro concessione dispensationis *in forma pauperum* ultra separationem, sponsis injungebantur et publica pœnitentia, et publicum Ecclesiæ servitium. Hodie tamen nil vere publicum imponitur præter separationem ad arbitrium dispensantis; quæ enim injungitur pœnitentia, non est publica, etsi aliqua pœnitentia imponenda sit pro modo culpæ juxta prudens arbitrium ipsius delegati ad dispensandum.

An (addes) *valeat dispensatio, si sponsi eam obtinuerint in forma pauperum, falso exponendo se pauperes esse, cum non sint?* Negant Alasia, Bouvier, Gousset, etc.: quia verificatio causarum est de valore dispensationis: et Pontifex non intendit dispensare sub illa forma, nisi eos, qui vere pauperes sunt. Sed affirmat Gury cum Alphonso nostro, qui id probat ex decreto S. C. C., 9 sept. 1679, apud Monacelli. Sane paupertas non est causa neque finalis neque impulsiva dispensationis; sed est tantum ratio, ob quam dispensatio ipsa conce-

ditur gratis : unde semper aliunde adesse debet justa causa. Ad modum fere, quo valet dispensatio, si allegetur vera causa, sed ea probetur falsis testibus, cum veri haberi nequeant : quia dolus non est circa causam impulsivam vel finalem ; sed preces revera veritate nituntur, ut argumentatur Alasia in hac facti specie (*De Legib.*, diss. 5, c. III). — V. Liguori, *Op. Mor.*, l. VII, n. 1129 ; *Hom. Ap.*, tr. XVIII, n. 87.

Y a-t-il simonie à accorder à celui qui paye et à ne point écouter celui qui ne paye pas ?

R. 1. « Les taxes des chancelleries épiscopales ont été réduites à peu de chose ; — 2. ceux qui sont reconnus malheureux jouissent de la gratuité ; — 3. à Rome il y a des tarifs de trois classes : un pour les personnes aisées, l'autre pour les pauvres, le troisième pour les malheureux, la différence est notable entre ces trois classes. C'est pourquoi, dans les lettres testimoniales données par les évêques, la position de fortune des suppliants est toujours indiquée d'après le rapport des curés et des vicaires forains, et l'on incline plutôt vers la condescendance que vers la rigueur. Remarquez encore que dans la manière de juger de la cour romaine on qualifie de pauvre celui que les administrations civiles ne regarderaient pas comme tel ; — 4. plusieurs des taxes payées à Rome sont appliquées de la manière qu'on a dit... N'est-il pas juste que les fidèles du monde catholique entier concourent à l'entretien de ces augustes basiliques qui sont en quelque sorte les églises de tous les catholiques, et de ces lieux consacrés aux plus chers souvenirs de notre religion ? N'est-il pas juste encore que le pauvre même apporte son obole s'il veut jouir des faveurs que l'Église dispense ?... Enfin les employés de la chancellerie pontificale n'ont-ils pas besoin de manger comme tous les autres et n'ont-ils pas le droit de vivre de leur travail ? »

V. Pallavicini, *Storia del Conc. di Trento*, l. XXIII, c. VIII. — Marchetti, *Del denaro straniero, che viene a Roma, e va per cause ecclesiastiche* : Calcolo ragionato. — Tassoni, *La Religione dimostrata*, ecc., t. III, p. ultim., c. XXXIX. — De Luca, *De officiis venalibus vacabilibus rom. Curia*. — Scotti, *Teoremi*, ecc. Teorema VI, parte 2. — Il *Cattolico*, Giornale di Genova 12 et 18 gen. 1854 : dell'uso del denaro, che si manda a Roma, inter cetera habet : « Nous signalerons seulement, pour avoir une idée de la masse considérable d'affaires qui sont traitées dans les Congrégations de Rome, ce que nous lisons dans Marchetti : — J'ai demandé, dit-il, le chiffre des expéditions qui partent chaque année de la Pénitencerie, et on m'a répondu que le nombre s'élevait à vingt-trois mille. Ainsi il y a vingt-trois mille affaires de religion, qui exigent souvent une longue et savante discussion, qui, dans le cours de cette année, sont examinées,

décidées, et expédiées par un seul tribunal de Rome, sans qu'il en coûte rien à ceux qui y ont recours. Mais qui fait vivre tant d'hommes savants, qui paye tant d'employés qui sont indispensables ? Sans chercher d'autres raisons, qui sont en grand nombre, celle que l'Église romaine n'est pas seulement l'Église de Rome, mais qu'elle est, par l'institution divine, l'Église du monde catholique, doit suffire. »

Quid ergo de illis, qui continuo lamentantur et contra has justissimas ac sanctissimas præstationes insurgunt ? Verum lugendum est, quod nonnulli etiam reperiantur ecclesiastici, qui talibus probris se subscribant, et forsitan primi ea iniquiter pervulgent ; Ecclesiam matrem exacerbantes, proprium ministerium dedecorantes ac fideles gravissimo scandalo offendentes. — Sunt etiam qui ecclesiastica munia tanta veneratione digna uti vilissima quæque operantur : dixeris eos non jam sacra gerere, sed profana negotiari. Si ad missas, si ad anniversaria, si ad funera vocentur, eorum prima et ultima quæstio est de retributibus ; neque solummodo divina omnia dimidiant, festinant, rident atque pessumdam ; sed a profano vulgo voces mutuantes, ea vilibus, abjectis, et fœdis nominibus continuo profanant, omni prorsus religionis sensu amisso : mercatores, non Christi ministri ; tabernarii, non clerici, temporalium emptores, non dispensatores mysteriorum Dei. Nil mirum, si ideo tanquam purgamenta hujus mundi facti sumus, omnium peripsema usque adhuc. Si volumus, ut populus nos et officia nostra revereatur, ipsi nos veneremur primo, facti forma gregis ex animo. Absit omnino, ut vel solatio unquam misceamus sacra profanis ; sed religiosa quæque religiose pertractemus, corde, ore et opere.

Quid etiam de impudentissimis illis protestantibus, qui catholicam religionem, *religionem argenti* contumeliose appellare non erubescunt ; quia nempe a nativitate ad mortem fideles aliquid jugiter coguntur solvere suis sacerdotibus ? Qui altari inservit, numquid de altari vivere non debet ? an catholici sacerdotes aerem bibendo vitam agere poterunt, ac spiritum ducere ? Et tamen illi sunt qui (inter ceteros aliarum religionum ministros) minora a populis exigunt, sed majora pro ipsis quotidie operantur.

(V) Page 635.

701. *Formulæ* ad obtinendas dispensationes.

a. Pro matrimonio contrahendo, en formula verborum adhibenda ad obtinendam dispensationem a S. Pœnitentiaria :

EMINENTISSIME AC REVERENDISSIME DOMINE.

Titius cognovit Bertam ; postea gnarus (vel ignarus) impedimenti,

tractatum habuit de matrimonio contrahendo cum sorore ejusdem. Cum autem dictum impedimentum sit occultum, tractatus vero sit publicus; et nisi matrimonium contrahatur, scandala timeantur, de præmissis, de quibus maxime dolet, cupit absolvi et secum dispensari.

Dignetur Eminentia Vestra responsum dirigere ad subscriptum :

Humilissimum Servum
N. N.

b. Pro matrimonio vero jam contracto erit formula pro Pœnitentiaria :

EMINENTISSIME AC REVERENDISSIME DOMINE,

Titius conscius (vel ignarus) impedimenti contraxit in faciem Ecclesiæ matrimonium cum muliere, cujus sororem carnaliter cognoverat. Quare cum absque scandalo separari non possint, et impedimentum sit occultum, humillime supplicat pro absolutionis et dispensationis remedio.

Dignetur, etc., ut supra.

c. Si vero agatur de voto castitatis, sic ejus relaxatio petitur (ubi notamus cum Pontas ac Continuatore Tournely, sufficere pro legitima causa, si quis propter gravem tentationem sit in probabili periculo unius lapsus, quia vel per unum lapsum castitas amittitur) a S. Pœnitentiaria :

EMINENTISSIME AC REVERENDISSIME DOMINE,

Titius annos viginti natus vovit castitatem perpetuam; cum autem in gravi incontinentiæ periculo versetur, supplicat pro commutatione aut dispensatione voti, ut inde valeat matrimonium inire.

Dignetur Eminentia Vestra responsum ad me dirigere.

Humilissimum Servum
N. N.

(Foris.)

Eminentissimo et Reverendissimo D. D.
Cardinali Majori Pœnitentiario.

Romam.

d. Exemplum ponimus cum Alasia pro impetranda dispensatione a Dataria.

BEATISSIME PATER,

Exponitur humiliter Sanctitati Vestræ pro parte devotorum oratorum Petri Boschis Diœcesis Astensis, et Catharinæ Rodes Diœcesis Taurinensis ex oppido Avilianæ, quod cum dicta oratrix dotem habeat minus competentem juxta status sui conditionem, cum quæ virum sibi non consanguineum paris conditionis cui nubere possit, invenire nequeat, dictus orator cum dicta dote minus competente oratricem in uxorem ducere intendit.

Sed quia tertio gradu æquali a communi stipite proveniente conjuncti sunt, desiderium suum hac in parte adimplere non possunt. Ideo supplicant, quatenus dignetur cum ipsis, ut impedimento hoc non obstante matrimonium inter se publice servata forma Concilii Tridentini contrahere, ac in eo postmodum remanere libere, ac licite valeant dispensare.

Datum N. die N. mensis N. anno N.

e. En exemplum dispensationis obtinendæ in forma pauperum a Dataria :

BEATISSIME PATER,

Exponitur Sanctitati Vestræ humiliter pro parte devotorum oratorum (ponuntur nomina eorum, Diœcesis, Civitas, Parochia, ut supra) quod dicti oratores orthodoxæ fidei cultores vere pauperes ac miserabiles, et labore suo et industria tantum viventes, conscii se in tertio consanguinitatis gradu a communi stipite proveniente conjunctos esse, se invicem, non quidem data opera, ut crimine admissio Sedem apostolicam ad misericordiam, et gratiam erga ipsos faciliorem redderent; sed solum vesana libidine victi carnaliter cognoverint, prolemque susceperint.

Cum autem, Sanctissime Pater, nisi matrimonium inter dictos oratores contrahatur, dicta mulier diffamata inuptaque, et proles illegitima remaneret, graviaque inde scandala orientur, cupiunt supradicti oratores matrimonialiter copulari. Sed quia obstante impedimento ejusmodi desiderium suum hac in parte adimplere

non possunt absque Sedis apostolicæ dispensatione, ideo supplicat, etc., ut supra, etc.

(Foris.)

AD SUMMUM PONTIFICEM
Romam.

f. Ponamus exemplum de duobus impedimentis, uno publico, alio occulto; sic scribitur ad Pœnitentiariam:

EMINENTISSIME ET REVERENDISSIME DOMINE,

Jacobus et Berta, consanguinei in secundo gradu, vesana libidine victi, rem secum habuerant. Nunc vero Berta a Joanne fratre Jacobi in matrimonium requisita, ei nubere cupit: 1. quia ætate jam est proventa, nempe triginta annorum nata; 2. quia sufficientem non habet dotem, ut alium virum sibi convenientem sperare valeat; 3. quia ex hac unione rixæ familiarum probabiliter cessabunt. Ambo supplicant Sanctissimo Domino nostro in Dataria, ut dignetur cum illis super dicto consanguinitatis impedimento dispensare.

Eminentiaæ autem Vestrae humiliter supplicat oratrix, ut non obstante dicto affinitatis ex copula illicita provenientis impedimento, dispensatione super consanguinitate prius obtenta, cum eodem Joanne licite ac valide matrimonium contrahere atque in eo contracto manere valeat.

702. An (quæres) si sponsi sint diversæ Diœcesis dispensatio sit obtinenda ab utroque Episcopo, si uterque Episcopus ex indulto speciali dispensandi facultate gaudeat? Affirmat Sambovius; quia Episcopus unus jurisdictionem non habet in subditum alterius, ut cum eo dispenset. Sed probabiliter negat Continuator Tournely; quia Papa delegando Episcopum jus suum totum ipsi tribuit; quia Papa Episcopus aufert a suo subdito impedimentum, habilem eum reddit ad contrahendum cum altero impedito, sunt enim relativa, quorum unum sine altero esse non potest. Hac de re audiatur Bouvier: *Ex pluribus S. Pœnitentiariæ decisionibus nuper obtentis, Episcopus, non ordinaria, sed facultate a sancta Sede absque ulla conditione sibi concessa, cum suis diœcesanis super aliquo impedimento canonico dis-*

pensans, facta mentione delegationis Apostolicæ, valide dispensat etiam in casu, in quo una pars est alterius Diœcesis, quia ea facultas procedit a Papa, et sublato impedimento ex una parte, altera pars filibera.

(I) Page 642.

703. a. Formula pro dispensatione exequenda in foro interno quoad gratias a S. Pœnitentiaria obtentas hæc vel alia similis esse poterit. Nimirum post absolutionem a peccatis, Confessarius dicat:

Primo pro matrimonio contrahendo: *Et insuper auctoritate Apostolica mihi specialiter concessa dispenso tecum super impedimento (hic quale sit, et unde proveniat exprimatur), ut eo non obstante, matrimonium cum illa contrahere possis, et prolem si jam ex ea susceptisti, legitimam declaro. In nomine Patris, etc.*

Secundo pro matrimonio jam contracto: *Et insuper auctoritate Apostolica mihi specialiter concessa dispenso tecum super impedimento (hic exprimatur, ut supra), ut eo non obstante matrimonium cum illa, renovato consensu, rursus contrahere possis, et prolem, etc.*

Tertio pro voto castitatis in contrahendo: *Et insuper tibi votum castitatis, quod emisisti (exprimitur quale) Apostolica auctoritate mihi specialiter concessa dispensando commuto, ita ut valeas matrimonium contrahere, et eo uti. In nomine, etc.*

Quarto pro voto castitatis in matrimonio contracto: *Et insuper non obstante castitatis voto, quod emisisti, ut in matrimonio remanere, et debitum conjugale exigere possis, Apostolica auctoritate tecum dispenso. In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Amen.*

NOTA. Aliquid specialius dicendum est de verbo *occultum*, cum Marco Paulo Leone in sua *Praxis ad Litteras majoris Pœnitentiarii*, etc.; etenim tota ratio dispensationis in hoc Tribunali occulta respicit. Igitur: — 1. aliquid potest esse materialiter publicum, sed formaliter et secundum quid occultum: v. g., Missa celebrata a Sacerdote excommunicato occulto coram universo populo, est actus publicus et est delictum, non tamen est delictum publicum; — 2. potest aliquid delictum esse publicum, et tamen ejus pœnam et effectum occultos; v. g., si in aliqua villa parochus publice excommunicatus coram populo suæ villæ Missam celebret, et populus notet id fieri non posse et esse delictum; nihilominus ignoret ex dicta celebratione contrahi irregularitatem; et propterea ista missæ celebratio erit actus publicus et delictum publicum, tamen quoad irregularitatem erit de-